

á
ð
ý
é
í
ó
t
ú
ü
ö
ç
ě

Vinna og nám erlendis

Handbók fyrir náms- og starfsráðgjafa
og aðra leiðbeinendur

eg

euro | guidance

Efnisyfirlit

Inngangur

5

1 Evrópuviðd í náms- og starfsráðgjöf og mikilvægi náms- og starfsráðgjafa

7

2 Reglur og samningar

8

- 2.1 Ferðafrelsi í Evrópu 8
- 2.2 Fjölpjöldlegir samningar 8
 - 2.2.1 Reglur um nám í öðru landi 8
 - 2.2.2 Reglur um vinnu í öðru landi 9
 - 2.2.3 Samningar um menntamál 10
 - 2.2.4 Evrópskir samningar um yfirfærslu á menntun úr einu landi í annað 11
- 2.3 Undirbúningur 13
 - 2.3.1 Gátlistar og upplýsingasöfn 13
 - 2.3.2 Þýðing á prófskírteinum 14
 - 2.3.3 Húsnæði 14
 - 2.3.4 Tungumálapróf 14
 - 2.3.5 Annað mikilvægt varðandi umsóknir 15
- 2.4 Mat á námi í öðru landi 15
 - 2.4.1 Mismunandi viðurkenning á námi 15
 - 2.4.2 Útreikningar á einingum 15
 - 2.4.3 Viðurkenning vinnumarkaðarins á erlendri menntun 17
 - 2.4.4 Raunfærnimat 17

3 Í nám í Evrópu

18

- 3.1 Hluti náms stundaður í öðru Evrópulandi 18
 - 3.1.1 Grunnskólanemar 18
 - 3.1.2 Framhaldsskólanemar 19
 - 3.1.3 Háskólanemar 20
 - 3.1.4 Fullorðnir nemar 21
- 3.2 Nám sem neminn skipuleggur sjálfur 21
 - 3.2.1 Upplýsingar um nám í öðru landi 22
 - 3.2.2 Grunn- og framhaldsskólar 22
- 3.3 Fjármögnun náms í öðru landi 23
 - 3.3.1 Skiptinám 23

Efnisyfirlit

3.3.2	Námslán	23
3.3.3	Námsstyrkir	23
4	Vinna í öðru Evrópulandi	24
4.1	Reynslutími á vinnustað sem hluti af starfsnámi	24
4.1.1	Leonardo da Vinci	24
4.1.2	Erasmus	24
4.1.3	Nordplus	24
4.1.4	Comenius-aðstoðarkennari	24
4.1.5	Starfsþjálfun í sérstökum greinum	25
4.2	Starfsþjálfun fyrir atvinnuleitendur	25
4.3	Aðrar upplýsingar um starfsþjálfun á vinnustað	25
4.4	Vinna í öðru landi	25
4.4.1	Evrópska vinnumiðlunin EURES	25
4.4.2	Dagblöð og fagtímarit	25
4.4.3	Leit að starfi á staðnum	25
4.5	Starf í stuttan tíma	25
4.5.1	Sumarstörf	26
4.5.2	Au pair	26
4.5.3	Sjálfbóðaliðastörf	26
4.5.4	Ungir sjálfbóðaliðar	26
4.5.5	Ungmennaáætlun ESB	27
4.5.6	Samtök og félög	27
5	Fjölbjörglegir möguleikar fyrir náms- og starfsráðgjafa	28
5.1	Comenius	29
5.2	Grundtvig	29
5.3	Leonardo da Vinci	29
5.4	Erasmus	30
5.5	Nordplus	30
5.6	Rafrænt fjölbjörglegt samstarf	30
5.7	Guidenet	30
5.8	eTwinning	31
5.9	Fylgst með þróun í náms- og starfsráðgjöf í Evrópu	31
5.10	Fjölbjörgleg samstarfsverkefni í náms- og starfsráðgjöf	31

ž
č
t
ů

ě

p
ý

č

ě

Inngangur

Í þessari handbók eru margvíslegar upplýsingar sem gagnast þeim náms- og starfsráðgjöfum og öðrum sem leiðbeina fólki sem hyggur á nám eða starf í öðru landi. Aðeins er farið í aðalatriði en vísað í frekari heimildir fyrir þá sem vilja ítarlegri upplýsingar. Reynt hefur verið að raða upplýsingunum upp á rökrænan hátt og því eru sumar þeirra á tveimur eða fleiri stöðum í handbókinni. Aðaláherslan er lögð á það fjölbreytta samstarf innan Evrópu sem Íslendingar taka þátt í, þó að tæpt sé á möguleikum utan Evrópu.

Evrópumiðstöð náms- og starfsráðgjafar byggir þessa handbók á sænskri handbók fyrir náms- og starfsráðgjafa sem Programmkontoret hefur gefið út árlega í nokkur ár. Góðfúslegt leyfi fékkst fyrir því að nota uppbyggingu hennar og þær upplýsingar sem við áttu hér á landi. Innlendar upplýsingar eru fengnar af vefsíðum, úr handbókum eða með samtölum við viðkomandi aðila.

á
ž
č
t
ú

ä
b
ÿ
ó

ě

Evrópuvidd í náms- og starfsráðgjöf og mikilvægi náms- og starfsráðgjafa

1 Evrópuvidd í náms- og starfsráðgjöf og mikilvægi náms- og starfsráðgjafa

Hugtakið „evrópsk vidd í náms- og starfsráðgjöf“ felur í sér að reynt er að efla upplýsingagjöf til náms- og starfsráðgjafa um mikilvægi náms og starfa í öðru landi. Á bak við þetta liggur sú hugsun að þeir sem starfa eða læra erlendis öðlist bæði menningarlegan skilning og aukna færni í tungumálum fyrir utan það sem þeir læra í skólum eða á vinnustöðum. Því lengur sem fólk dvelur erlendis, því meira fær það vitaskuld út úr dvölinni en jafnvel stutt dvöl getur aukið þroska einstaklingsins umtalsvert. Hann verður sjálfstæðari við að læra að standa á eigin fótum, sveigjanlegri við að þurfa að laga sig að nýjum aðstæðum og öðlast meira frumkvæði.

Dvöl erlendis kann einnig að auka möguleikana á spennandi starfi þegar komið er heim aftur. Margir atvinnurekendur vilja fólk með alþjóðlega reynslu, hvort heldur hún hefur fengist við nám eða starf. Samskipti við umheiminn aukast stöðugt og því er starfsfólk með reynslu af samskiptum við aðrar þjóðir og af öðrum tungumálum geysilega dýrmætt.

Okkur er ekki kunnugt um íslenskar rannsóknir á áhrifum náms eða starfs erlendis á einstaklinga. Hins vegar eru til fjölmargar erlendar rannsóknir á þessu sviði sem benda á bæði hin jákvæðu áhrif sem slík dvöl kann að hafa en einnig þá áhættu sem hún hefur í för með sér. Þar er litið til menningaráfalls, sálrænna erfiðleika og þess að fólkíð kann að verða rótlaust til framtíðar.

Í daglegum störfum náms- og starfsráðgjafa þýðir hin evrópska vidd að þeir reyna að beina augum ráðþega sinna jafnt að þeim möguleikum sem finnast erlendis og innanlands. Þetta á við bæði í einstaklingsráðgjöf og t.d. í náms- og starfsfræðslu í skólum. Þeir hafa líka sjálfir tækifæri til að mennta sig og starfa erlendis. Evrópusambandið styrkir ýmislegt sem tengist náms- og starfsráðgjöf í Evrópu vegna þess að þar trúna menn á að náms- og starfsráðgjafar leiki lykilhlutverk í því að opna augu annarra fyrir þeim möguleikum sem bjóðast erlendis. Í stefnu ESB er frjálst flutningur fólks á milli svæða álitin ein af grunnstöðum sambandsins og í drögum að nýrri stefnu þess er gert ráð fyrir að allir taki hluta af námi sínu í öðru landi.

Reglur og samningar

2 Reglur og samningar

2.1 Ferðafrelsi í Evrópu

Öllum íbúum EES-svæðisins er heimilt að ferðast óhindrað milli landa og til Sviss, Króatíu, Makedóníu og Tyrklands. Til annarra landa álfunnar er auðvelt að ferðast þó að sækja þurfi um áritun til einstakra landa. Á vefnum „þín Evrópa“ <http://ec.europa.eu/youreurope/> eru margvíslegar upplýsingar fyrir alla þá sem hyggja á flutning til annars lands, hvort heldur sem er til að vinna eða læra. Hægt er að velja tungumál ríkja ESB og norsku, en því miður hefur þessi vefur ekki verið þýddur á íslensku.

Á vefnum Europa Direct http://europa.eu/europedirect/index_en.htm eru margvíslegar hagnýtar upplýsingar um t.d. dvalar- og atvinnuleyfi, heilsugæslu, skólagöngu barna og margt annað.

Þeir sem eru að hugsa um flutning til annars Norðurlands ættu endilega að skoða vel síðuna Norðurlönd fyrir þig <http://www.norden.org/is/nordurloend-fyrir-thig>.

2.2 Fjölpjódlegir samningar

Mikil þróun hefur orðið á undanförunum árum í því að létta fólki flutninga milli landa Evrópu. Enn eru þó í gildi margs konar reglur fyrir þá sem vilja búa í öðru landi til lengri tíma en nokkurra mánaða og er um að gera að kynna sér þær vel áður en lagt er af stað.

2.2.1. Reglur um nám í öðru landi

Íslendingar hafa fullan rétt til þess að stunda nám í öllum löndum EES og í Sviss. Sé námsdvölin lengri en þrjú mánuðir verða namar að skrá sig sem íbúa viðkomandi lands og í Sviss þarf að sækja um dvalarleyfi. Nemendur eiga rétt á að dvelja í námslandinu allan námstímamann svo fremi sem þeir geta séð fyrir sér sjálfir og eru sjúkratryggðir. Auk þess eru gerðar kröfur um að namar stundi formlega viðurkennt nám.

Í löndum utan EES eru yfirleitt gerðar kröfur um sérstakar áritanir í vegabréf. Yfirleitt er þó nóg að framvísa skráningu í skóla í viðkomandi landi. Þó eru sums staðar gerðar kröfur um að námsmaður geti sannað að hann geti séð fyrir sér sjálfur og ætti þá að nægja að fá yfirlýsingu frá Lánasjóði íslenskra námsmanna eða banka. Til þess að fá nákvæmar upplýsingar um reglurnar í hverju landi er best að leita til viðkomandi sendiráðs. Lista yfir erlend sendiráð og sendiskrifstofur hér á landi er að finna á vef utanríkisráðuneytisins <http://www.utanrikisraduneyti.is/verkefni/sendig-og-raedisskrifstofur/erlendar/>.

Sjúkratryggingar

Íslenskir námsmenn í öðru EES-landi halda sinni sjúkratryggingu hér á landi. Hætti þeir hins vegar í náminu og fari að vinna, breytast allar aðstæður. Frekari upplýsingar eru á vef Tryggingastofnunar: <http://www.>

tr.is/flutningur-a-milli-landa/flutningur-fra-islandi/timabundin-dvol/.

Áður en haldið er af stað, sækir námsmaðurinn um evrópska sjúkratryggingakortið á vef Tryggingastofnunar <http://www.sjukra.is/heilbrigdisthjonusta/rettindi-milli-landa/evropska-sjukratryggingakortid/>. Kortið kemur í pósti eftir einn eða tvo daga. Kortið gildir yfirleitt í ár og verða námsmenn að gæta þess að fá það endurnýjað reglulega. Best er að hafa kortið alltaf á sér.

Veikist námsmaður eða lendi í slysi á hann rétt á sams konar meðferð á opinberum sjúkrastofnunum og aðrir þegar landsins og greiðir það sama og þeir. Ekki er greitt fyrir læknishjálp innan einkageirans en hægt er að sækja um endurgreiðslu á slíkum kostnaði þegar komið er heim ef unnt er að sanna á einhvern hátt að önnur læknishjálp hafi ekki verið í boði. Við nám í löndum utan EES er ekki um að ræða neina íslenska sjúkratryggingu. Námsmenn hafa því um það að velja að kaupa sér einkatryggingar eða að taka þá áhættu að þurfa að greiða allan læknskostnað úr eigin vasa. Slíkt getur verið mjög dýrt í landi eins og Bandaríkjunum þar sem heilsugæsla er nær öll í umsjón einkaaðila. Best er að fá nákvæmar upplýsingar um þessi mál í sendiráði viðkomandi lands.

2.2.2 Reglur um vinnu í öðru landi

Íslendingar eiga sama rétt á að vinna í öllum löndum EES og þegar hvers lands fyrir sig. Hægt er að vinna í þrjá mánuði á hverjum stað án þess að skrá sig inn í landið en eftir það fara flest löndin fram á formlega skráningu. Sýna þarf gild persónuskilríki og samning við atvinnuveitanda eða skráningu hjá vinnumiðlun sé viðkomandi í atvinnuleit.

Í Liechtenstein, Sviss og Noregi þarf að sækja um dvalarleyfi. Mjög mikilvægt er að hafa þetta í huga hvað

Noreg varðar nú þegar svo margir Íslendingar hyggjast sækja þar um vinnu. Norska sendiráðið (<http://www.noregur.is/>) veitir allar frekari upplýsingar um þetta.

Á vefnum „þín Evrópa“ <http://ec.europa.eu/youreurope/> eru margvíslegar upplýsingar fyrir alla þá sem hyggja á vinnu erlendis. Hægt er að velja tungumál ríkja ESB og norsku, en því miður hefur þessi vefur ekki verið þýddur á íslensku.

Þeir sem eiga rétt á atvinnuleysisbótum hér á landi, geta sótt um svokallað E303 skírteini sem leyfir þeim að leita sér að vinnu í öðru EES-landi í þrjá mánuði og fá greiddar atvinnuleysisbætur sínar þar. Frekari upplýsingar eru á vef Vinnumálastofnunar <http://www.vinnumalastofnun.is/atvinnuleitandi/atvinna-og-atvinnuleit-erlendis/vottord-e303/>.

Vinna í löndum utan EES er háð atvinnuleyfi í viðkomandi landi, auk dvalarleyfis. Sækja þarf um hvort tveggja áður en lagt er af stað og eins er gert ráð fyrir að atvinnan sé trygg áður en farið er út. Erlendir aðilar auglýsa stöku sinnum eftir fólki hér á landi en annars er bara um að gera að fylgjast vel með blöðum og fagttímaritum í þeim löndum sem helst vekja áhuga og sækja um þau störf sem þar eru auglýst. Sendiráð viðkomandi lands getur svo veitt frekari upplýsingar.

Sjúkratryggingar

Mismunandi reglur gilda eftir því, í hvaða landi er starfað. Innan EES-svæðisins má í stórum dráttum segja að Íslendingar njóti sömu réttinda og íbúar viðkomandi lands. Um leið tapa þeir sambærilegum réttindum hér á landi. Slasist fólk við vinnu gilda reglur um sjúkratryggingar á vinnustað sem eru mismunandi eftir löndum. Nauðsynlegt er að kynna sér reglurnar vel áður en haldið er af stað.

Þegar unnið er utan EES-svæðisins getur einstaklingur sótt um að halda almannatryggingavernd sinni á grundvelli heimildar í almannatryggingalögunum. Skilyrði eru m.a.

þau að viðkomandi starfi erlendis fyrir aðila sem hafi aðsetur og starfsemi á Íslandi og tryggingagjald, sbr. lög um tryggingagjald, sé greitt hér á landi af launum hans. Heimilt er að samþykkja tryggingavernd í allt að eitt ár. Að loknu fyrsta tímabilinu er heimilt að framlengja tryggingaskráninguna í allt að fjögur ár til viðbótar, að undangengnu mati, þar sem m.a. verði kannað hvort skilyrði séu áfram uppfyllt.

Afar áriðandi er að þeir sem ekki njóta slíkrar tryggingaverndar kynni sér reglur um slysa- og sjúkratryggingu í viðkomandi landi og kaupir sér einkatryggingu ef þörf er á.

Frekari upplýsingar eru á vef Tryggingastofnunar <http://www.tr.is/flutningur-a-milli-landa/flutningur-fra-islandi/dvol-erlendis-i-atvinnuskyni/> og er fólk sem hyggur á vinnu erlendis hvatt til að hafa samband við starfsmenn stofnunarinnar.

Au pair

Fyrir þá sem vinna sem au pair erlendis gilda í grunninn sömu reglur og fyrir námsmenn. Þannig standa Íslendingar jafnfætis öðrum íbúum EES-landanna en hafa takmörkuð réttindi, ef nokkur, utan þeirra. Í þessum tilvikum er algengt að vinnuveitandinn kaupir sérstaka tryggingu fyrir starfsmanninn og sjái um alla nauðsynlega pappírsvinnu í því sambandi. Vissara er að allt slíkt liggi fyrir áður en haldið er af stað.

2.2.3 Samningar um menntamál

Íslendingar hafa tekið fullan þátt í allri þeirri miklu samhæfingarvinnu í menntamálum sem fram hefur farið í Evrópu undanfarin ár og hafa undirritað alla samningana sem gerðir hafa verið. Allir hafa þessir samningar þann megingiltgang að auðvelda fólki menntun í öðru landi en sínu eigin og að færa námseiningar milli landa.

Lissabon-yfirlýsingin

Lissabon-yfirlýsingin (Convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the European region) var undirritað árið 1997 en mismunandi er hvenær hún var innleidd í löndum Evrópu. Í yfirlýsingunni er meðal annars kveðið á um að löndin viðurkenni að framhaldsskólamenntun (sambærileg íslensku stúdentsprófi) hinna sé gild sem aðgangur að háskólum. Þá fallast þjóðirnar á að háskólamenntun gefi sömu réttindi frá einu landi til annars, hvort heldur henni hefur verið lokið eða ekki. Samningurinn á ensku er á vef ESB <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>.

Bologna-yfirlýsingin

Bologna-yfirlýsingin var samþykkt af 29 þjóðum árið 1999. Í henni lofa þær að búa til sameiginlegt svæði háskólanáms (European Higher Education Area). Meginmarkmiðin með yfirlýsingunni eru:

- aukinn hreyfanleiki fólks á milli landa
- auknir starfsmöguleikar
- auknir samkeppnismöguleikar Evrópu sem menntaálfu.

Frekari upplýsingar um Bologna-ferlið, -yfirlýsinguna og ýmislegt henni tengt eru á vef ESB http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc1290_en.htm. Okkur er ekki kunnugt um að yfirlýsingin sjálf hafi verið þýdd á íslensku.

Kaupmannahafnaryfirlýsingin

Þessi yfirlýsing, sem samþykkt var árið 2002, fjallar um samstarf í Evrópu á sviði starfsmenntunar. Meginmarkmiðið með henni var að auka möguleika starfsmenntanema til að stunda hluta af námi sínu í öðru landi og að auka gæði starfsmenntunar. Yfirlýsingin er til á íslensku og er aðgengileg á vef Leonardo áætlunarinnar <http://leonardo.is/id/196>.

Norrænir samningar

Samningur um norrænt menntunarsamfélag á framhaldsskólastigi er í meginatriðum líkur Lissabon-yfirlýsingunni. Tilgangur hans er að:

- auka möguleikana á að námsmenn og aðrir, sem eiga heima í einu ríki Norðurlanda, geti aflað sér menntunar og þreytt próf við menntastofnanir í öðrum Norðurlandríkjum
- koma á gagnkvæmri viðurkenningu lokaprófa, hlutaprófa og annarra vitnisburða um námsárangur.

Með samningnum er tryggt að aðgengi að námi á Norðurlöndum er jafnt, þ.e. Íslendingar eiga sama rétt til náms í Noregi og Norðmenn o.s.frv. Samningurinn er á vef norrænu ráðherranefndarinnar <http://www.norden.org/is/um-samstarfid/samningar/samningar/menntun-og-rannsoknir/samningur-um-norraent-menntunarsamfelag-a-framhaldsskolastigi>.

NARIC/ENIC-upplýsingaskrifstofa

Háskóli Íslands rekur sérstaka upplýsingaskrifstofu fyrir alla þá sem vilja láta meta menntun sína til (frekara) háskólanáms. Skrifstofan er hluti af sérstöku samstarfsneti ESB og UNESCO og eru sambærilegar skrifstofur víða um heiminn. Frekari upplýsingar eru á vef skrifstofunnar: http://www.hi.is/is/nam/verkefni_skrifstofunnar.

NORRIC

Norðurlöndin hafa sérstakt samstarf innan NARIC/ENIC-samstarfsins. Frekari upplýsingar eru á <http://norric.org>.

Tengiliður í starfsmenntamálum á Íslandi

Mennta- og menningarmálaráðuneytið hefur með höndum hlutverk tengiliðs í starfsmenntamálum. Ólafur Grétar Kristjánsson gegnir þessu hlutverki núna og sér

um að fara yfir þær umsóknir sem ráðuneytinu berast um viðurkenningu á erlendri starfsmenntun. Sambærilegar stofnanir og/eða aðilar eru í öðrum Evrópulöndum (kallaðar á ensku National Reference Point) og er nauðsynlegt að leita til þeirra vilji Íslendingar fá starfsréttindi sín viðurkennd. Nauðsynleg gögn eru prófskírteini frá viðkomandi skóla á ensku og, ef til er, Europass-mat og viðurkenning á starfsmenntun. Slíkar viðurkenningar, á íslensku og ensku, eru á vef Europass http://europass.is/page/Mat_og_vidurkenning_a_starfsmenntun.

2.2.4 Evrópskir samningar um yfirfærslu á menntun úr einu landi í annað

ECTS

ECTS er skammstöfun á European Credit Transfer System og er samningur um yfirfærslu námsseininga á háskólastigi. Miðað er við að fullt háskólanám gefi 60 ECTS-einingar á ári. Jafnframt hefur verið búinn til einkunnaskali fyrir öll löndin þannig að auðvelt sé að reikna út einkunnir gefnar í einu landi yfir í einkunnir annarra landa. Frekari upplýsingar eru í leiðbeiningabók um ECTS (á ensku) á vefnum: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/ects/guide_en.pdf.

Europass

Europass er safnheiti yfir staðlaða menntunar- og starfshæfnimöppu sem ætlað er að auðvelda gegnsæi menntunar og starfsreynslu. Europass er einnig ætlað að auðvelda samhæfingu prófskírteina og viðurkenninga og þar með auðvelda samanburð menntunar og reynslu yfir landamæri í Evrópu.

Í Europass-möppunni eru fimm skírteini eða skjöl sem tengja má hvert öðru. Hægt er að nota öll fimm skírteinin í einu eða hvert fyrir sig:

- Evrópsk ferilskrá sem allir geta fyllt út á vefnum og vistað í tölvunni sinni eða sent til hugsanlegra vinnuveitenda með starfsúmsókn
- Mat og viðurkenning á starfsmenntun fyrir þá sem lokið hafa starfsmenntun og vilja geta sýnt hvað hún felur í sér
- Viðauki við prófskríteini – skirteinisviðauki fyrir þá sem lokið hafa háskólanámi
- Starfsmenntavegabréf fyrir þá sem taka hluta af starfsnámi eða endurmenntun erlendis
- Tungumálapassi fyrir þá sem vilja sýna fram á tungumálakunnáttu sína.

Frekari upplýsingar um Europass eru á vef verkefnisins <http://europass.is/>.

Ungmennapassi

Ungmennapassinn er viðurkenningarskjal sem þátttakendur í verkefnum sem styrkt eru af Evrópu unga fólksins eiga rétt á að fá við lok verkefnis. Passinn er viðurkenning á þeim óformlega lærdómi sem ungmennin hafa aflað sér og er staðfesting á þátttöku sem þátttakendur geta nýtt þegar sótt er um vinnu eða nám. Frekari upplýsingar eru á vef Ungmennaáætlunar ESB <http://www.euf.is/euf/>.

EQF

EQF er skammstöfun á European Qualification Framework eða evrópskur viðmiðarammi fyrir próf og færni. Rammanum er skipt í átta þrep sem öll eru byggð á þeirri hæfni sem nemandinn hefur tileinkað sér, án tillits til þess hvar hann gerði það eða hversu langan tíma það tók.

Evrópulöndin hafa eitt af öðru verið að búa til sína eigin viðmiðaramma sem taka mið af þeim evrópska þó að fjöldi þrepa sé misjafn sem og hvernig hver menntun er

metin til eininga. Öll leggja löndin hins vegar áherslu á að auðvelt sé að „þýða“ ramma sinn yfir í EQFið.

Á Íslandi er vinnan við að búa til slíkan viðmiðaramma langt komin. Á háskólastiginu er hann þegar til og hefur verið notaður í nokkur ár. En þar sem hann var búinn til áður en EQFið var komið á blað, stendur yfir vinna við að aðlaga hann evrópska kerfinu. Á öðrum skólastigum er vinnan enn í fullum gangi. Frekari upplýsingar eru á glærum sem Björg Pétursdóttir sérfræðingur í þróunardeild mennta- og menningarmálaráðuneytisins kynnti á fræðslufundi í mars 2011 <http://leonardo.is/doc/798>.

Samevrópskt einingakerfi fyrir starfsmenntun (ECVET)

ECVET er skammstöfun fyrir European Accumulation and Transfer Credit System for Vocational Education and Training eða Samevrópskt einingakerfi fyrir starfsmenntun. Um er að ræða samstarfsverkefni ESB-landanna, Íslands og Noregs sem á að auðvelda samanburð á starfsmenntun landanna þannig að auðvelt sé að flytja námseiningar frá einu landi til annars. Leiðin sem valin hefur verið er að deila hverri menntun upp í margar litlar einingar sem byggjast á þeirri hæfni sem nemendur tileinka sér. Hver eining er metin til punkta sem eru sambærilegir ECTS-einingunum sem rætt er um hér að ofan. Munurinn á þessum einingum er hins vegar sá að í starfsmenntun er hægt að fá metna hæfni sem fólk hefur aflað sér á vinnumarkaðinum en í háskólanámi er slíkt ekki unnt. Menntaskólinn í Kópavogi hefur tekið þátt í tilraunaverkefni innan ECVET-samstarfsins ásamt mennta- og menningarmálaráðuneytinu og var afrakstur þess kynntur fyrr á árinu. Helstu niðurstöðurnar voru þær að með svona samstarfi skapast ný tækifæri fyrir Íslendinga til að læra af öðrum en einnig til að kynna erlendis það sem gert hefur verið hér. Hinu var ekki leynt að vinnan var mun tímafreakari og erfiðari en menn áttu von á, hugsanlega vegna ótta samstarfsaðilanna við að ESB ætlaði sér á einhvern hátt að taka yfir menntakerfi þeirra.

Tölvuökuskírteini

Tölvuökuskírteinið (European Computer Driving Licence) er viðurkennt skírteini um tölvukunnáttu. Hægt er að taka próf til þess að fá þetta skírteini hjá nokkrum einkaskólum og tekur það 96 kennslustundir og veitir 3 einingar. Með því að „gúggla“ ECDL tölvunám fást nöfn skólanna og hægt er að smella á hvert þeirra til að fá frekari upplýsingar.

Alþjóðlegt ökuskírteini

Þeir sem ætla að aka bíl utan EES-svæðisins þurfa nauðsynlega að verða sér úti um alþjóðlegt ökuskírteini sem framvísa skal með sínu íslenska ökuskírteini sé beðið um það. Félag íslenskra bifreiðaeigenda sér um útgáfu skírteinanna og eru frekari upplýsingar á vef félagsins <http://www.fib.is/?ID=27>.

2.3 Undirbúningur

Til þess að fá vinnu í öðru landi eða komast inn í erlendan skóla er nauðsynlegt að senda inn vel unna umsókn ásamt töluverðum fjölda fylgigagna. Umsækjandi verður að geta sýnt fram á að hann standist væntingar vinnuveitanda síns eða skólans.

Þegar búið er að fá vinnu eða skólavist tekur við leitin að húsnæði, undirbúningur sjálfs flutningsins ásamt því að ákveða hvort og þá hvenær maður hyggst snúa aftur. Nemendur sem fara til annarra landa í skiptinám sem er hluti af námi þeirra hér á landi fá töluverða aðstoð við flutninginn en þeir sem velja að taka fullt nám erlendis verða sjálfir að sjá um allt slíkt. Þeir sem hyggja á vinnu í öðru landi verða að leggja enn meiri vinnu í undirbúninginn en námsmenn. Um þennan undirbúning er fjallað síðar í þessu riti.

2.3.1 Gátlistar og upplýsingasöfn

Viða er hægt að finna á vefnum gátlista, söfn gagnlegra upplýsinga sem gott er að skoða áður en haldið er af stað. Listinn hér að neðan er alls ekki tæmandi en gefur vonandi einhverja hugmynd:

- Á vef Eures, evrópsku vinnumiðunarinnar eru gátlistar annars vegar fyrir þá sem hyggjast sækja um vinnu á Norðurlöndum (<http://eures.is/atvinnuleitandi/gatlistar/#Nordurlond>) og hins vegar þá sem vilja fara til annarra landa Evrópu (<http://eures.is/atvinnuleitandi/gatlistar/#Evr%C3%B3pur%C3%ADki>)
- Á sama vef eru einnig margvíslegar upplýsingar um flutning áunninna réttinda, leiðbeiningar við atvinnuleit og fleira (sjá <http://eures.is/atvinnuleitandi/gatlistar/>)
- Alþjóðaskrifstofa háskólastigsins veitir margvíslegar upplýsingar um hvað þarf að hafa í huga við nám erlendis á vef sínum <http://ask.hi.is/page/nam>
- Á vef utanríkisráðuneytisins er að finna hafsjó af upplýsingum um réttindi og skyldur Íslendinga erlendis (<http://www.utanrikisraduneyti.is/borgarathjonusta/>)
- Tryggingastofnun ríkisins er einnig með margvíslegar upplýsingar á vef sínum <http://www.tr.is/flutningur-a-milli-landa/> sem nauðsynlegt er að fara vel yfir
- Tryggingafélög þeirra sem ætla að flytja tímabundið til annars lands en vilja halda íslenskri tryggingu á t.d. fasteign eða innbúi veita allar nauðsynlegar upplýsingar um það sem brýnt er að gera áður en lagt er af stað.

2.3.2 Þýðing á prófskírteinum

Hafi þeir sem sækja vilja vinnu eða nám erlendis ekki fengið prófskírteini úr skólanum sínum á ensku er nauðsynlegt að láta þýða þau. Hugsanlega tekur skólinn þetta að sér fyrir væga þóknun, ef ekki þarf að leita til löggilts skjalapýðanda. Skólar og vinnuveitendur geta einnig farið fram á þýðingu skjala yfir á tungumál landsins sé það ekki enska.

Þeir sem lokið hafa starfsnámi verða að framvísa pappírnum um hvað í því felst og hvernig það er metið til eininga. Á vef Europass http://europass.is/page/Mat_og_vidurkenning_a_starfsmenntun eru viðaukar með slíkum útskýringum á íslensku og ensku fyrir allar löggiltar iðngreinar og nokkrar greinar sem ekki eru löggiltar. Ljóst er hins vegar að fyrir margs konar námsleiðir í t.d. tölvu- og upplýsingatækni vantar slíka pappíra. Handhafar þeirra geta leitað til viðkomandi skóla og beðið um sambærilega pappíra og/eða mennta- og menningarmálaráðuneytisins.

2.3.3 Húsnæði

Í mörgum löndum er boðið upp á leigu á herbergjum og jafnvel litlum íbúðum á stúdentagörðum. Þegar skólavist hefur fengist er um að gera að spyrja um hvort völ sé á slíku og kanna svo upphæð leigu og hverjir möguleikar eru á að fá slíkt húsnæði. Margir íslenskir námsmenn velja að hefja námsdvöl sína á stúdentagarði en nota svo fyrsta árið til að leita að öðru (betra, ódýrara eða hentugra) húsnæði fyrir framhaldsdvölinu.

Í mörgum löndum er einnig hægt að nota sér þjónustu leigumiðlana, hvort heldur er fyrir námsmenn eða þá sem fara utan til vinnu. Á Ploteus-vefgáttinni (<http://ec.europa.eu/ploteus/searchcustom.jsp?language=is&type=MC>) eru upplýsingar um slíka þjónustu í Evrópu.

Blöð og tímarit í viðkomandi landi auglýsa oft húsnæði til leigu, hugsanlega jafnvel rafrænt. Best er að leita til sendiráðs viðkomandi lands og biðja um lista yfir slík blöð og leggjast svo yfir þau og skoða.

Í mörgum löndum er farið fram á tryggingu áður en húsnæði er leigt út. Hún getur verið eins til sex mánaða leiga sem fæst endurgreidd ef íbúðinni er skilað í sama standi og hún var við upphaf leigu.

2.3.4 Tungumálapróf

Margir erlendir háskólar fara fram á mikla kunnáttu í því tungumáli sem kennt er á. Oft er hreinlega beðið um niðurstöður úr tungumálaprófi fyrir útlendinga. Þessi próf er hægt að taka í viðkomandi landi, jafnvel við þessa sömu háskóla. Þeir sem þurfa á því að halda að læra málið betur áður en þeir taka slíkt próf geta svo auðvitað farið í tungumálanám í viðkomandi landi. Lánasjóður íslenskra námsmanna veitir lán til þess konar tungumálanáms með eftirfarandi skilyrðum:

- Námsmenn geta fengið námslán til tungumálanáms ef þeir hyggja á frekara nám í landinu
- Lánið er ekki greitt út fyrr en sýnt er fram á innritun í frekara lánshæft nám í sama landi eða á sama málsvæði
- Ekki er lánað til tungumálanáms til undirbúnings ef um er að ræða ensku, dönsku, norsku eða sænsku (af vef Lánasjóðsins http://lin.is/lin/Namsmenn/lanshaeftnam/Nam_erlendis.html).

Til þess að gera sér betri hugmynd um kunnáttu sína í einhverju tungumáli er gott að nota Europass tungumálapassann sem byggir á sjálfsmati einstaklinga. Frekari upplýsingar eru á vef Europass <http://europass.is/page/Tungumalapassi>.

Atvinnurekendur biðja yfirleitt ekki um nein vottorð um tungumálakunnáttu en gera hins vegar nær undantekningarlaust þær kröfur að starfsmenn geti stundað vinnu sína og haft samskipti við yfirmenn og vinnufélaga á máli viðkomandi lands. Best er að ræða við vinnuveitandann áður en haldið er af stað um þær kröfur sem hann gerir til tungumálakunnáttu.

Hægt er að taka ýmis viðurkennd tungumálapróf hér á landi. Frekari upplýsingar um þau eru á vef Alþjóðaskrifstofu háskólastigsins <http://www.ask.hi.is/page/namerlendisprof>.

2.3.5 Annað mikilvægt varðandi umsóknir

Sumir háskólar biðja um aðra pappíra en tungumálapróf. Algengt er að beðið sé um ferilskrá á máli viðkomandi lands og jafnvel vottorð frá t.d. atvinnuveitanda eða kennurum um fyrri störf/nám. Alltaf þarf að skila inn staðfestum prófskírteinum um fyrri nám. Þá eru sums staðar gerðar kröfur um að væntanlegur námsmaður geti sýnt fram á að hann geti séð fyrir sér meðan á náminu stendur. Brýnt er að kynna sér kröfur um pappíra fyrir fram og vera búinn að útvega sér nauðsynlega pappíra fyrir upp gefinn skilafrest.

2.4 Mat á námi í öðru landi

Hjá Lánasjóði íslenskra námsmanna er hægt að fá upplýsingar um hvaða nám í öðru landi er lánshæft. Sé námið lánshæft þýðir það að það sé viðurkennt hér á landi og veiti þau réttindi sem sóst er eftir. Hafi nemandur ekki lokið námi við heimferð geta þeir hugsanlega fengið þá áfanga sem þeir luku erlendis metna til náms hér á landi og lokið svo svipuðu eða sambærilegu námi hér. NARIC/ENIC-skrifstofan (http://www.hi.is/nam/verkefni_skrifstofunnar) sér um slíkt mat.

2.4.1 Mismunandi viðurkenning á námi

Hægt er að skipta viðurkenningu á námi í tvo flokka:

- Viðurkenningu á háskólanámi sem þá miðast við þau próf sem námsmaður hefur staðist og aðrir háskólar meta til fulls
- Viðurkenningu á starfsmenntun sem felst í því að fagmaður á rétt á að sækja um störf í sínu fagi í öðru landi. Innan ESB gildir sú meginregla að starfsmenntun í einu landi er tekin gild í öllum hinum. Sé munurinn á milli starfsgreina innan landanna mikill getur þó verið nauðsynlegt að bæta við sig menntun til að fá réttindin viðurkennd. Innan heilbrigðisgeirans gilda sérstaklega strangar reglur um viðurkenningu á menntun og því er vel hugsanlegt að menntun íslensks heilbrigðisstarfsfólks sé ekki tekin gild hvar sem er í álfunni.

2.4.2 Útreikningar á einingum

Þegar sótt er um skóla í öðru landi, hvort heldur er á framhalds- eða háskólastigi, er það á valdi viðkomandi skóla að meta hversu margar einingar úr fyrri námi nemandans hann tekur gildar. Þá er fyrst og fremst farið yfir hvað neminn lærði í hverjum áfanga fyrir sig og hvernig það fellur að þeim kröfum sem nýi skólinn gerir um heildarlærdóm. Nemandur geta því reiknað með því að þurfa hugsanlega að taka áfanga sem þeim finnst þeir vera búnir með.

Innan Evrópu er yfirleitt tekið mark á loknu námi, hvort heldur er úr grunn-, framhalds- eða háskóla. Þetta á við hvort sem viðkomandi ætlar að halda áfram námi eða leita sér að vinnu.

Þegar fólk snýr aftur til Íslands þarf það svo að fara í gegnum sambærilegt ferli til þess að fá nám eða starf úr

öðru landi viðurkennt hér. Íslendingum sem stundað hafa nám erlendis finnst oft alveg sjálfsagt að það sé viðurkennt að öllu leyti hér á landi en alls ekki er hægt að ganga út frá því sem vísu. Best er að hafa samband við mennta- og menningarmálaráðuneytið til þess að fá upplýsingar um hvað við á í hverju fagi.

Gott er að hafa við höndina eftirfarandi pappíra til þess að auðvelda mat á einingum:

- yfirlit yfir menntakerfi viðkomandi lands með sérstakri áherslu á stöðu eigin menntunar í kerfinu
- yfirlit yfir einkunnaskala landsins/skólans námslengd, einingafjölda og önnur hugtök sem notuð eru
- alla pappíra sem skólinn hefur veitt viðkomandi.

Grunn- og framhaldsskólar

Öll erlend börn sem búsett eru á Íslandi njóta sama réttar til menntunar og íslensk börn og eru skólaskyld á sama aldri. Í grunnskóla eru ekki gerðar neinar kröfur um íslenskukunnáttu en í sumum framhaldsskólum er gert ráð fyrir að nemendur kunni lýtalausa íslensku. Gert hefur verið stórátak innan skólakerfisins til þess að kenna börnum af erlendum uppruna málið og hefur víða náðst mikill árangur.

Börn af erlendum uppruna geta fengið undanþágu frá námsgreinum eins og dönsku. Sækja verður um hana sérstaklega en foreldrum erlendra barna er bent á þetta eins vel og unnt er.

Íslensk börn í evrópskum skólum fara á sama hátt eftir þeim reglum sem gilda í viðkomandi landi. Því eldri sem þau eru, því meiri eru kröfurnar um kunnáttu í tungumáli þjóðarinnar. Mjög mismunandi er hversu mikinn stuðning þau fá til þess að læra málið sem og að aðlagast landinu almennt. Foreldrar verða að gera ráð fyrir að geta veitt börnum sínum mikla aðstoð á meðan þau eru að ná tökum á tungumálinu, eignast nýja vini og læra að búa við nýjar aðstæður.

Flytjist unglingar á milli landa áður en þeir hafa lokið framhaldsskólanámi er ekki víst að þeir fái viðurkennda alla þá áfanga sem þeir höfðu lokið hér á landi. Það sama gildir þegar þeir koma heim aftur, slíkt er háð samþykki þess skóla sem þeir hyggjast sækja.

Mjög brýnt er að foreldrar kynni sér vel hverjar skyldur þeirra eru í þessu sambandi og hvaða réttindi börn þeirra eiga.

Háskólar

Á vef Alþjóðaskrifstofu háskólastigsins (<http://ask.hi.is/page/nam>) eru margvíslegar upplýsingar um það sem hafa verður í huga við háskólanám erlendis. Þar er meðal annars farið yfir hvað þarf til til þess að erlent nám sé viðurkennt hér á landi.

Á öðrum stað í þessari handbók er fjallað um yfirfærslu eininga úr háskólum innan EES-svæðisins.

Viðurkenning á skiptinámi á háskólastigi fer eftir innbyrðis samningum milli háskólanna tveggja. Liggja þarf ótvírætt fyrir að þær einingar sem námsmaður hyggst taka í öðru landi nýtist honum í háskólanum hér.

Tungumálanám erlendis getur verið tvenns konar; tungumálanám sem undirbúningur undir háskólanám og tungumálanám sem fullgilt háskólanám. Hið fyrrnefnda fæst yfirleitt ekki metið hér á landi en hið síðarnefnda er metið, svo fremi sem viðkomandi tungumál er kennt við þann háskóla hér sem nemandinn hyggst stunda nám við.

2.4.3 Viðurkenning vinnumarkaðarins á erlendri menntun

Sé námsdvöl erlendis hluti af námi sem annars fer fram hér á landi er yfirleitt óþarfi að sýna nokkra pappíra varðandi hana þegar leitað er að vinnu, nema auðvitað þegar námsdvölin erlendis fellur eins og flís við rass að þeim kröfum sem gerðar eru í auglýsingu um starfið. Sé hins vegar um fullt erlent nám að ræða er mjög mikilvægt að með fylgi góð skilgreining á því í hverju það fólst. Þetta er enn mikilvægara ef ekki er boðið upp á sambærilegt nám hér á landi.

Erlent háskólanám starfsfólks í heilbrigðisgeiranum (lækna, ljósmæðra, hjúkrunarfræðinga og fleiri) lýtur sérreglum hvað varðar viðurkenningu hér á landi. Nauðsynlegt er að hafa mjög góðar upplýsingar um hvað fólst í náminu ef sótt er um að fá það viðurkennt hér. Á vef landlæknisembættisins (<http://landlaeknir.is/Logogreglugerdir>) er safn laga og reglna um starfsmenn heilbrigðisgeirans sem gott er að kynna sér áður en farið er í nám erlendis.

Í löggiltum iðngreinum er atvinnurekendum bannað að ráða faglærða menn nema þeir séu annaðhvort með innlend sveinspróf eða hafi fengið viðurkenningu á erlendu námi. Mennta- og menningarmálaráðuneytið sér um yfirferð erlendra prófskrteina og veitir annaðhvort fulla viðurkenningu á þeim réttindum sem menn hafa aflað sér erlendis eða bendir handhöfum á hvað þeir þurfi að gera til að öðlast slík réttindi.

2.4.4 Raunfærnimat

Nám getur farið fram annars staðar en í skólum og nú er hægt að láta meta slíkt nám í fjölmörgum greinum til eininga og stytta þannig formlegt nám. Fræðslumiðstöð atvinnulífsins hefur unnið að skipulagi raunfærnimats í

samvinnu við mennta- og menningarmálaráðuneytið (frekari upplýsingar eru á vef hennar <http://frae.is/raunfaerni/>). Það eru einkum tvær stofnanir sem bjóða raunfærnimat; lðan fræðslusetur í:

- húsasmíði
- pípulögnum
- málaraiðn
- múraraiðn
- matreiðslu og matartækni
- framreiðslu
- hársnyrtiðn
- vélvirkjun
- blikksmíði
- stálsmíði
- bifvélavirkjun
- bílamálun
- bifreiðasmíði.

Frekari upplýsingar um umsókn og fleira eru á vef lðunnar <http://idan.is/radgjof/raunfaerni/>.

Fræðsluskrifstofa rafiðnaðarins býður raunfærnimat í rafvirkjun og skyldum greinum. Frekari upplýsingar eru á vef hennar http://fsraf.is/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=15.

Þá bjóða símenntunarmiðstöðvarnar upp á raunfærnimat í ýmsum greinum sem ekki eru löggiltar en þar sem atvinnurekendur hafa fallist á að starfsfólk geti fengið launahækkun að loknu slíku mati. Þetta á fyrst og fremst við annars vegar í bankageiranum og hins vegar í skrifstofustörfum. Misjafnt er hvað símenntunarmiðstöðvarnar bjóða upp á en sem dæmi eru hér upplýsingar frá Mími símenntun http://mimir.is/index.php?option=com_content&task=view&id=720&Itemid=1.

Í nám í Evrópu

3 Í nám í Evrópu

Í eftirfarandi undirköflum er farið yfir þá möguleika sem tengjast mismunandi tegundum af námi í Evrópu.

3.1 Hluti náms stundaður í öðru Evrópulandi

Evrópusambandið býður upp á margvíslega styrki til einstaklinga sem vilja taka hluta af námi sínu í öðru Evrópulandi. Nemendur sem hljóta slíka styrki greiða sömu skólagjöld og þeir gera hérlendis (þó að skólagjöld hins erlenda skóla geti verið margfalt hærri) og geta fengið mikinn stuðning við að undirbúa sig og vinna úr því sem þeir læra. Þannig er oft búið að útvega viðkomandi húsnæði í nýja landinu, hann fær ráðgjöf áður en hann heldur af stað, meðan á dvölinni stendur og eftir að hann kemur heim. Þá er fyrir fram ljóst að þær einingar sem hann tekur verða að fullu metnar í námi hans heima.

Menntaáætlunin skiptist í fjóra hluta:

- Comenius fyrir leik-, grunn- og framhaldsskólastig (<http://comenius.is/>)
- Erasmus fyrir háskólastig (<http://erasmus.is/>)
- Grundtvig fyrir fullorðinsfræðslu (<http://grundtvig.is/>)
- Leonardo da Vinci fyrir starfsmenntun (<http://leonardo.is/>).

Nordplus-áætlunin (<http://nordplus.is/>) veitir styrki til náms á Norðurlöndum og í Eystrasaltlöndunum.

Jafnvel þó að fólk sé ekki svo heppið að fá námsstyrk getur það tekið hluta af námi sínu erlendis (t.d. þegar numið er í löndum utan Evrópu) en nauðsynlegt er að fullvissa sig áður um að það verði metið til eininga þegar heim er komið. Íslenskir skólar hafa margir hverjir undirritað samstarfssamninga við skóla erlendis sem kveða á um gagnkvæma viðurkenningu á einingum. Þetta á einkum við á háskólastigi. Náms- og starfsráðgjafar viðkomandi skóla eða alþjóðafulltrúar þeirra kunna skil á þeim samningum sem í gildi eru.

Starfsfólk skóla á kost á margvíslegum styrkjum til þess að bæta hæfni sína, bæði í gegnum Menntaáætlun ESB og sjóði sem styrkja fræðimenn. Á vef Rannsóknþjónustu Háskóla Íslands (<http://www.rthj.hi.is/sjodasokn>) eru margvíslegar upplýsingar um hvernig hægt er að sækja um styrki úr svonefndum samkeppnissjóðum.

3.1.1 Grunnskólanemar

Comenius

Comenius-áætlunin opnar margvíslega möguleika fyrir samstarf á milli grunnskóla mismunandi Evrópulanda. Íslenskir grunnskólar hafa verið mjög duglegir við að taka þátt í samstarfsverkefnum sem miða að því að búa til nýtt kennsluefni, þróa nýjar aðferðir við kennslu og opna

nýjar þekkingargáttir bæði fyrir kennara og nemendur. Hægt er að sækja um styrki bæði fyrir nemendur og starfsmenn skóla til þess að fara til annarra landa í stuttar heimsóknir. Nemendur verða að vera orðnir 14 ára og vera í fullu námi. Starfsmenn skólanna verða að fylgja hverjum nemendahópi og taka ábyrgð á honum.

Nordplus junior

Nordplus junior veitir styrki til samstarfs grunnskóla Norður- og Eystrasaltslandanna með það markmið að auka gæði menntunar, auka iðnmenntun, bæta heilsu, draga úr brottfalli úr skólum, auka fjölmenningu í kennslu, frumkvöðlastarf, nýsköpun og hugvit.

Veittir eru styrkir til samvinnuverkefna, nemenda- og kennaraskipta og þróunarverkefna. Frekari upplýsingar eru á <http://nordplus.is/page/junior>.

Evrópa unga fólksins

Evrópa unga fólksins er ætluð fólki á aldrinum 13-30 ára og þeim sem vinna með þessum hópi.

Áætlunin veitir styrki til fjölbreyttra verkefna:

- ungmennaskipta
- frumkvæðis ungs fólks
- lýðræðisverkefna
- sjálfböðavinnu
- þjálfunar og samstarfs
- samstarfs við nágrannalönd
- námskeiða.

Grunnskólabörn sem eru orðin 13 ára geta fengið styrk til heimsóknar til annars Evrópulands svo fremi sem hópstjóri fylgir hverjum hópi.

Nánari upplýsingar um Evrópu unga fólksins eru á vefnum <http://euf.is/>.

3.1.2 Framhaldsskólanemar

Comenius

Comenius-áætlunin styrkir bæði nemendur og starfsfólk í framhaldsskólum í samvinnu- og mannaskiptaverkefnum. Skólar geta sótt um þátttöku í slíkum verkefnum sem byggist á samstarfi við a.m.k. eitt land innan ESB. Skólaverkefni eru styrkt til tveggja ára og fer styrkupphæð eftir fjölda ferða kennara og nemenda á því tímabili.

Nordplus junior

Áætlunin veitir styrki til samstarfs og mannaskipta innan Norður- og Eystrasaltslandanna á sömu forsendum og við verkefni í grunnskólum sem rædd eru hér að ofan.

Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci-áætlunin er ætluð til að styrkja starfsmenntun, hvort heldur er grunnnám eða framhaldsfræðslu innan starfsmennta- og skólakerfisins. Áætluninni er skipt upp í mannaskipti, samstarfsverkefni og yfirfærsluverkefni. Í öllum tilvikum eru það skólar eða aðrar stofnanir sem sækja um styrki. Hægt er að sækja um styrki til að leita sér að samstarfsaðilum, t.d. til þess að fara á tengslaráðstefnur.

Evrópa unga fólksins

Framhaldsskólanemar sem eru orðnir 18 ára geta gerst sjálfböðaliðar og þurfa ekki lengur fylgd fullorðinna. Styrkirin eru veittir í gegnum sendisamtök sem hafa komið sér upp samstarfsaðilum í öðrum löndum sem taka á móti unga fólkinu og hafa skipulagt verkefni fyrir það. Frekari upplýsingar eru á http://euf.is/euf/styrkir/sjalfbodalistastarf/?ew_news_onlyarea=&ew_news_onlyposition=1010&cat_id=61800&ew_1010_a_id=310649.

Skiptinnemar

Nokkur skiptinemasamtök eru starfrækt hér á landi:

- AFS (http://www.afs.is/isl_is/home) býður upp á ársdvöl í löndum um allan heim. Þátttakendur greiða allan kostnað af dvölinni sem er mishár eftir löndum
- AUS (<http://aus.is/>) býður dvöl til sjálfbóðaliðastarfa í 6-12 mánuði í löndum víða um heim. Hægt er að fá styrki til dvalar í löndum innan EES en ekki í löndum þess utan
- SEEDS (<http://seeds.is/index-is.html>) býður námsdvöl, vinnubúðir, skiptinemasamtök og sjálfbóðaliðastörf. Eins og hjá AUS er hægt að fá styrki til dvalar innan Evrópu en ekki utan hennar.
- Nínukot (<http://ninukot.is/býður> upp á stutta vinnudvöl víða um heim, hvort heldur sem au pair, í sjálfbóðaliðastarfi eða við aðra vinnu sem talin er hæfa ungmendum
- Rotary-hreyfingin (<http://www.rotary.is/ungmennastarf/>) býður upp á bæði ársdvöl og sumardvöl erlendis.

Önnur verkefni

Ýmis stuðningsverkefni eru til sem hægt er að nota til að bæta menntun:

- **eTwinning** (<http://etwinning.is/>) er endurgjaldslaust rafrænt samstarfsnet milli tveggja eða fleiri kennara í Evrópu. Í raun má segja að í samstarfinu felist það sem þeir óska eftir, hvort heldur eru einföld skoðanaskipti eða reynslusögur eða þá að menn taka höndum saman um að búa til nýtt námsefni eða þróa kennsluáðferðir
- **Evrópska skólanetið** (<http://www.eun.org/web/guest/home>) er vefgátt fyrir kennara og aðra starfsmenn skóla til þess að skiptast á kennsluefni. Mennta- og menningarmálaráðuneytið tekur þátt í verkefninu fyrir Íslands hönd

- **Mín Evrópa** (<http://myeurope.eun.org/>) er sérstakt verkefni innan skólanetsins sem ætlað er að auka meðvitund ungs fólks um hvernig það er að vera þegn í Evrópu. Rúmlega 8.000 skólar taka þátt í því og er auðvelt að bæta við skólum hafi forráðamenn þeirra eða kennarar áhuga á því.

3.1.3 Háskólanemar

Erasmus

Í Erasmus-verkefninu er hægt að sækja um styrk til að taka hluta af háskólanámi sínu í öðru landi Evrópu. Dvölin getur verið 3-12 mánuðir og þær einingar sem teknar eru verða að passa inn í heildarnámið sem stundað er hér á landi. Sé þörf á tungumálanámi áður en sjálft námið hefst er hægt að sækja um sérstakan styrk til þess.

Comenius-aðstoðarkennarar

Kennaranemar geta sótt um styrk til Comenius-áætlunarinnar til þess að gerast aðstoðarkennarar í öðrum Evrópulöndum í 3-8 mánuði.

Nordplus

Nordplus-áætlunin býður styrki til háskólanáms í Norður- og Eystrasaltslöndunum. Norrænt samstarf tryggir einnig jafnan aðgang Íslendinga og heimamanna að öllum háskólum Norðurlandanna, nokkuð sem Íslendingar hafa verið ákaflega duglegir að nýta sér.

Evrópa unga fólksins

Margvíslegir möguleikar til náms, sjálfbóðaliðastarfa og leiðbeinendastarfa bjóðast þeim sem ekki eru orðnir þrítugir.

Aðrir styrkjámöguleikar

Háskólar víða um heim bjóða ýmsa námsstyrki sem erfitt er að fá gott yfirlit yfir. Þessir styrkir byggjast annaðhvort á því að um afburðanámsmenn sé að ræða eða að menn séu svo góðir í íþróttum að t.d. bandarískir háskólar sjái sér hag í að bjóða þeim slíka styrki.

Euraxess

Á EURAXESS-starfatorginu er hægt að leita að upplýsingum um laus rannsóknarstörf og styrki í Evrópu. Vísindamenn geta leitað að áhugaverðum störfum en geta einnig skráð upplýsingar um sig í gagnagrunn sem fyrirtæki og stofnanir leita í. Vefur samstarfsins er <http://ec.europa.eu/euraxess/>.

3.1.4 Fullorðnir nemar

Grundtvig

Hægt er að sækja um margvíslega styrki til fullorðinsfræðslu í gegnum Grundtvig-áætlunina. Helstu styrktarflokkarnir eru:

- samstarf fullorðinsfræðslustofnana
- endurmenntun og námsferðir
- sjálfböðaverkefni fyrir 50 ára og eldri
- vinnustofur fyrir nemendur í fullorðinsfræðslu
- Grundtvig net
- þróun námsefnis og námskeiða
- undirbúningstyrkir til að koma af stað verkefnum
- tengslaráðstefnur eða fundir.

Nánari upplýsingar eru á vef áætlunarinnar <http://grundtvig.is/>.

Nordplus voksen

Nordplus voksen verkefninu er ætlað að styrka samstarf

Norður- og Eyrstrasaltslandanna á sviði fullorðinsfræðslu. Einkum er horft til þess hóps fólks sem hefur litla grunnmenntun. Frekari upplýsingar eru á <http://www.nordplus.is/page/voksen>.

Leonardo da Vinci

Tveir flokkar Leonardo da Vinci-starfsmenntaáætlunarinnar eru miðaðir við fullorðið fólk: PLM (People on the labour market) veitir styrki til (endur)menntunar fólks á vinnumarkaði Starfsmannaskipti (VETPRO) eru fyrir leiðbeinendur, kennara, fræðslustjóra eða starfsmannastjóra í fyrirtækjum og stofnunum. Frekari upplýsingar eru á vef áætlunarinnar <http://leonardo.is/id/204>.

3.2 Nám sem neminn skipuleggur sjálfur

Þeir sem hyggja á nám erlendis sem þeir ætla að sjá algerlega um sjálfir verða að ætla sér góðan tíma til að leita sér upplýsinga. Unnt er að leita sér aðstoðar við þessa leit en þar sem möguleikarnir eru nær óendanlegir er ekki hægt að gera ráð fyrir að allar upplýsingar finnist á einum stað. Gott er að leita út frá eftirfarandi grunnspurningum:

- áhugasvið (fag, þrep gráða, fullt nám eða hlutanám)?
- hvað er í boði og á hvaða tungumálum?
- hvað kostar námið (skólagjöld og annar kostnaður) og er hægt að fá námslán vegna þess?
- hversu langan tíma mun námið taka, þar með hugsanlegt tungumálanám til undirbúnings?
- hvernig sækja útlendingar um námið?
- hvaða möguleika veitir námið á starfi hér heima eða í öðrum löndum?

- hvaða möguleikar eru á hugsanlegu framhaldsnámi eða símenntun í faginu?

Við þetta bætast atriði eins og húsnæðismál, þýðing á nauðsynlegum pappírur, hugsanlegt tungumálapróf, flutningur á milli landa o.s.frv.

Í mörgum löndum hafa sprottið upp einkafyrirtæki sem bjóða námsmönnum hjálp við allan undirbúning undir nám í viðkomandi landi. Stundum eru þau tengd skólunum, stundum ekki. Það getur verið þess virði að kanna hvað þau bjóða upp á og hvað slík aðstoð kostar. Sum þeirra bjóða tungumálanám til undirbúnings frekara náms en líka er til í dæminu að skólarnir sjáfir bjóði slíkt. Alþjóðaskrifstofa háskólastigsins er með nokkra tengla á vef sínum (<http://ask.hi.is/id/600>) sem gagnlegt er að skoða áður en haldið er lengra.

3.2.1 Upplýsingar um nám í öðru landi

- Alþjóðaskrifstofa háskólastigsins (<http://ask.hi.is/>) veitir upplýsingar um nám í öðrum löndum, hvort heldur er á framhalds- eða háskólastigi. Stofnunin er með vefrænar upplýsingar um fjölda skóla og á einnig gott bókasafn með handbókum um mörg lönd. Alþjóðaskrifstofan er til húsa á Háskólatorginu (við hlið Aðalbyggingar Háskóla Íslands), fyrir ofan matstofu stúdenta.
- Hjá sendiskrifstofum margra landa er hægt að fá upplýsingar um nám í viðkomandi landi. Einkar gagnlegt er að leita til þeirra til að fá upplýsingar um hvernig er að búa sem námsmaður í viðkomandi landi.
- Ploteus, vefgátt ESB (<http://ec.europa.eu/ploteus/>), veitir aðgang að margvíslegum upplýsingum um nám í öðrum löndum, fyrst og fremst á háskólastigi. Þar eru einnig gagnlegar upplýsingar um hvernig er að búa í viðkomandi löndum.

- Á Eurydice vefnum (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php) er yfirlit yfir menntun í flestum löndum Evrópu.
- Cedefop er með gagnlegar upplýsingar um starfsmenntun á vef sínum <http://cedefop.eu/>.

3.2.2. Grunn- og framhaldsskólar

Íslensk börn á grunn- og framhaldsskólaaldri sem flytjast til annarra landa með foreldrum sínum mega búast við því að þurfa að stökkva í djúpu laugina og hefja nám á tungumáli viðkomandi lands eða, ef farið er í alþjóðlega skóla, á ensku. Í Svíþjóð og Danmörku (hugsanlega líka í öðrum löndum) er boðið upp á íslenskunám fyrir íslensk börn en yfirleitt eru það foreldrarnir sem þurfa að sjá um að viðhalda málinu og fræðslunni um átthagana.

Þeir foreldrar sem kjósa að mennta börnin sín utan hins hefðbundna skólakerfis landanna (t.d. í alþjóðlegum skólum) verða að búa sig undir að borga mjög háar upphæðir fyrir slíkt nám. En það getur reynst nauðsynlegt þeim sem flytja oft á milli landa svo að ekki myndist rof í menntun barnanna.

Tungumálanám

Besta leiðin til að læra erlent tungumál er vitaskuld að búa í því landi þar sem það er talað. Í flestum löndum heims eru starfræktir tungumálaskólar fyrir útlendinga þar sem boðið er upp á nám fyrir byrjendur jafnt sem lengra komna. Hægt er að sækja stutt námskeið og fara í lengra nám, jafnvel háskólanám í viðkomandi máli. Á vef Alþjóðaskrifstofu háskólastigsins eru tenglar á marga slíka skóla <http://ask.hi.is/id/1416>.

Þeir sem hyggja á tungumálanám sem undanfara annars náms ættu að kynna sér vel þá möguleika sem eru á námslánum frá Lánasjóði íslenskra námsmanna. Í stuttu

máli má segja að veitt er lán til slíks náms svo fremi sem námsmenn eru innritaðir í háskóla en þó er nauðsynlegt að kynna sér tímalengd og önnur skilyrði.

Hægt er að sækja um styrki til tungumálanáms á öðrum Norðurlöndum í gegnum Nordplus-áætlunina. Nánari upplýsingar eru á http://sw.lme.lausn.is/page/nordplus_sprog.

3.3 Fjármögnun náms í öðru landi

Það er dýrt að læra í öðrum löndum og jafnvel þótt hægt sé að fá námslán verða væntanlegir námsmenn að reikna með að þurfa að greiða stóran hluta kostnaðarins úr eigin vasa, þar með talda endurgreiðslu af þessum lánum. Gengi íslensku krónunnar sveiflast mjög gagnvart erlendum gjaldmiðlum og hefur verið afar lágt á undanförunum árum. Því er nauðsynlegt að hafa talsvert digra sjóði að ganga í, eigið fé eða fé velviljaðra (og vel stæðra) foreldra. Afburðanámsmenn og íþróttamenn geta gert sér vonir um námsstyrki en þeir eru aðeins örlítið brot af fjöldanum.

Gott er að reyna að gera sér hugmynd um upphafskostnað áður en haldið er til útlanda í nám. Gera þarf ráð fyrir að borga skólagjöld, borga fyrir tungumálanám, kaupa námsgögn, greiða húsaleigu (og hugsanlega tryggingu), fargjöld til landsins og milli staða innan þess, kaupa sér tryggingar og eiga fyrir mat fyrstu vikunnar. Á Ploteus-vefgáttinni (<http://ec.europa.eu/ploteus/searchcustom.jsp?language=is&type=MC>) er sérstök leitarvél um ýmislegt sem tengist lífinu í löndum Evrópu. Þeim sem hyggja á nám utan álfunnar er hins vegar bent á viðkomandi sendiskrifstofur.

3.3.1 Skiptináám

Þeir sem hyggjast aðeins taka hluta af námi sínu í öðru landi Evrópu geta sótt um styrk frá Menntaáætlun ESB (<http://lme.is/>). Jafnvel þótt menn fái ekki þann styrk getur falist verulegur sparnaður í slíku námi vegna þess að þeir þurfa ekki að borga hærri skólagjöld en þeir gera hér á landi. Íslenskir háskólar eru með slíka skiptináamssamninga við marga mjög fína og dýra háskóla þannig að íslenskir nemendur eiga kost á námi sem fáir nemendur í viðkomandi landi eiga vól á.

3.3.2 Námslán

Íslenskir námsmenn hafa í áraraðir reitt sig á námslán frá Lánasjóði íslenskra námsmanna, sérstaklega þeir sem sækja nám til annarra landa og eiga ekki kost á að vinna með því námi. Á vef sjóðsins <http://lin.is/> eru allar nauðsynlegar upplýsingar um hvernig fara á að við umsókn um námslán. Nauðsynlegt er að muna að lánin eru greidd út eftir á, þ.e. þegar viðkomandi hefur staðist próf hvernar annar eða árs. Þangað til verður stúdentinn að brúa bilið með eigin aflafé, bankalánum eða á annan hátt. Bankarnir bjóða flestir sérstök lán til námsmanna en vextirnir eru talsvert hærri en hjá LÍN.

3.3.3 Námsstyrkir

Örfáir möguleikar eru fyrir Íslendinga á námsstyrkjum erlendis. Á vef Alþjóðaskrifstofu háskólastigsins <http://ask.hi.is/page/styrkirhandbok> er handbók um slíka möguleika sem gott er að skoða vel.

Vinna í öðru Evrópulandi

4 Vinna í öðru Evrópulandi

Ýmsar ástæður geta verið fyrir því að vilja starfa í öðru landi, hvort heldur er tímabundið eða til lengri tíma. Fyrir marga er þetta hluti af vandlega skipulögðum frama, aðrir sækja sér vinnu til annarra landa vegna þess að þeir hafa misst vinnuna hér og enn aðrir eru einfaldlega haldnir ævintýraprá.

Tiltölulega einfalt er fyrir Íslendinga að vinna í öðrum EES-löndum, svo framarlega sem þeir fá þar störf. Víða er atvinnuleysi mun meira en hér á landi og eru þá heimamenn hugsanlega látnir ganga fyrir um störf.

Áhugi á starfi erlendis er ekki nóg, ganga þarf frá ótal atriðum áður en lagt er af stað.

4.1 Reynslutími á vinnustað sem hluti af starfsnámi

4.1.1 Leonardo da Vinci

Skólar geta sótt um styrki fyrir nemendur sem vilja taka hluta af vinnustaðanámi sínu erlendis. Samningur milli skólans og vinnustaðarins þarf að liggja fyrir og ákveða verður fyrir fram hvað neminn á að læra og hver ber ábyrgð á honum. Dvölin getur varað 2-36 vikur. Að henni

lokinni fær neminn Europass starfsmenntavegabréf og hugsanlega aðra pappíra sem votta að hann hefur unnið sem nemi á staðnum.

4.1.2 Erasmus

Háskólar geta sótt um Erasmus-styrki fyrir nemendur sína til að fara í stuttar heimsóknir á erlenda vinnustaði sem tengjast námi þeirra. Frekari upplýsingar eru á <http://erasmus.is/id/253>.

4.1.3 Nordplus

4.1.4 Comenius-aðstoðarkennari

Kennaranemar eða nýútskrifaðir kennarar geta sótt um styrk til að gerast aðstoðarkennarar í öðru Evrópulandi. Miðað er við 3-10 mánaða starf og þarf neminn að hafa lokið a.m.k. tveggja ára námi. Nánari upplýsingar eru á <http://comenius.is/id/102>.

4.1.5 Starfsþjálfun í sérstökum greinum

IAESTE (International Association for the Exchange of Students) eru alþjóðleg samtök sem bjóða upp á starfsdvöl fólks sem stundar háskólanám í náttúruvísinda-

eða tæknigreinum víða um heim. Dvölinni er skipt í tvo hluta, annars vegar rannsóknir og hins vegar þróun. Stúdentar fá styrk til ferðarinnar sem er nægilega hárt til að komast á staðinn og búa þar meðan á starfsþjálfuninni stendur. Dvölin stendur yfirleitt í 8-12 vikur. Frekari upplýsingar eru á vef samtakanna <http://www.iaeste.org/>.

4.2 Starfsþjálfun fyrir atvinnuleitendur

Stofnanir sem vinna með atvinnuleitendum hér á landi geta sótt um styrk úr Leonardo da Vinci-áætluninni til starfsþjálfunar erlendis sem nýtast mun hér á landi. Allar sömu reglur gilda og fyrir þá sem eru í vinnu eða námi.

4.3 Aðrar upplýsingar um starfsþjálfun á vinnustað

Á vef ungmennaáætlunar ESB (http://europa.eu/youth/working/traineeships/index_eu_en.html) er að finna upplýsingar um þá möguleika sem fyrir hendi eru á starfsþjálfun hjá bæði ESB og Sameinuðu þjóðunum. Íslendingar eiga yfirleitt ekki rétt á að sækja um slíka þjálfun hjá ESB en hins vegar eiga þeir fullan rétt hjá SP.

4.4 Vinna í öðru landi

4.4.1 Evrópska vinnumiðlunin EURES

Hægt er að leita sér að starfi í öðrum löndum Evrópu á vef Eures-vinnumiðlunarinnar (<http://eures.is/>). Á miðju upphafsíðu stofnunarinnar birtast laus störf sem hægt er að smella á til að kynna sér þau nánar. Einnig er hægt að nota leitarvél síðunnar til að leita að ákveðnu starfi og skrá sig sem atvinnuleitanda í gagnagrunn hennar.

Á vef stofnunarinnar eru einnig ítarlegar upplýsingar um réttindi og skyldur á evrópskum vinnumarkaði.

4.4.2 Dagblöð og fagtímarit

Við vinnuleit í öðru landi er mjög góð hugmynd að fylgjast vel með auglýsingum eftir starfsfólki í dagblöðum og fagtímaritum viðkomandi lands. Mörg slík blöð eru á netinu og eru jafnvel með auglýsingavefi þar sem hægt er að leita að ákveðnum tegundum auglýsinga. Á vefslóðinni Onlinenewspapers (<http://www.onlinenewspapers.com/>) er að finna aðgang að mörgum slíkum blöðum.

Fagtímaritin eru oftast eingöngu til sölu í hefðbundnum pappírsgáfum en reynandi er að fá íbúa (t.d. íslenskan námsmann) í viðkomandi landi til að fylgjast með útgáfu þeirra og senda þau með hraðpósti ef bitastæðar auglýsingar birtast þar.

4.4.3 Leit að starfi á staðnum

Atvinnulausir sem þiggja atvinnuleysisbætur hér á landi geta fengið bætur í 3 mánuði meðan leitað er að starfi í öðru EES-landi. Viðkomandi atvinnuleitandi fær þá bæturnar sínar greiddar þar og þarf ekki að hafa áhyggjur af að svelta. Algengt er í mörgum löndum, sérstaklega í greinum eins og verslun og þjónustu, að límdar séu auglýsingar í glugga þar sem auglýst er eftir starfsfólki. Því er um að gera að mæla göturnar og sjá hvað er í boði.

4.5 Starf í stuttan tíma

4.5.1 Sumarstörf

Helsta leið Íslendinga til þess að fá sumarstörf erlendis er í gegnum Nordjobb (<http://nordjobb.net/is.html>). Eins og nafnið ber með sér er eingöngu um að ræða störf í öðrum Norðurlöndum. Samkeppnin um þessi störf er hörð og best er að sækja um snemma og gefa kost á vinnukrafti sínum í a.m.k. tvo mánuði.

4.5.2 Au pair

Íslenskar (og jafnvel erlendar) fjölskyldur sem búa erlendis leita oft að íslenskum au pair-starfsmönnum. Langoftast er um að ræða barnagæslu og húsverk og býr starfsmaðurinn þá hjá fjölskyldunni og á þess oftast kost að stunda einhvers konar nám.

Því miður gilda engir formlegir kjarasamningar um réttindi og skyldur au pair-fólks. Því er allur gangur á því hvað vinnutíminn er langur, launin há og til hvers er ætlast. Oftast er þó um hlutastarf að ræða og launin fæði og húsnæði auk vasapeninga.

Það verður ekki ofbrýnt fyrir fólki að kynna sér vel málin áður en haldið er af stað til slíkra starfa. Alls ekki skal mælt með því að svara auglýsingum frá fólki sem ekki er hægt að afla eigin upplýsinga um með því að hafa samband við aðra eða „gúggla“.

Alþjóðasamtökin IAPA (International Au Pair Organisation) veita á vef sínum <http://www.iapa.org/> margvíslegar upplýsingar, ráð og leiðbeiningar fyrir þá sem hugleiða að leita starfa sem au pair. Fólk sem vill ráða au pair til starfa getur skráð sig hjá samtökunum sem krefjast þess á móti að það uppfylli viss skilyrði. Því er það nokkur trygging að ráða sig til starfa hjá meðlimum samtakanna.

Þá er hægt að sækja um störf sem au pair í Bandaríkjunum hjá Nínukoti sem þar með veitir tryggingu fyrir því að vel sé með starfsfólkið farið. Nánari upplýsingar eru á <http://ninukot.is/index.php?id=436&L=0>.

4.5.3 Sjálfbóðaliðastörf

Starf sjálfbóðaliða felur í sér að vinna í styttri eða lengri tíma fyrir samtök eða félög sem sinna ýmsum þjóðþrifamálum. Ekki eru greidd nein laun fyrir en boðið er upp á (stundum fremur frumstætt) húsnæði og mat. Starfið getur falist í mörgu: umsjón eða kennslu barna, hreinsun umhverfis, gróðursetningu og vinnu við endurgerð menningarlegra verðmæta, svo fátt eitt sé talið.

Margir möguleikar eru á því að komast í sjálfbóðaliðastörf á vegum íslenskra samtaka. Í stuttu máli má skipta slíkum möguleikum í tvennt: möguleika innan Evrópu, þar sem hægt er að sækja um styrki fyrir ferðakostnaði og öðru þvílíku, og möguleika utan álfunnar, þar sem viðkomandi þarf að borga allan kostað af ferðinni sjálfur.

Nauðsynlegt er að hafa góðan grunn í a.m.k. einu erlendu tungumáli til að geta bjargað sér í viðkomandi landi. Þá er ekki verra að geta boðið upp á aðra menntun, hvort heldur er verklega eða bóklega, sem gæti nýst í starfinu.

4.5.4 Ungir sjálfbóðaliðar

Yfirleitt þarf ungt fólk sem vill gerast sjálfbóðaliðar erlendis að greiða allan kostnað af ferðinni, þar með talda tryggingar. Auk þess þarf að greiða stofnuninni sem sér um dvölinu umsýslukostnað. Sá kostnaður getur hlaupið á hundruðum þúsunda ef farið er langt. Nauðsynlegt er að kynna sér mjög vel hve hár kostnaðurinn er og gera áætlun um hvernig á að greiða hann áður en haldið er

lengra. Ekki má gleyma að taka með í reikninginn að hugsanlega langar viðkomandi að ferðast eitthvað í viðkomandi landi áður en dvölin hefst eða eftir að henni lýkur.

4.5.5 Ungmennaáætlun ESB

Evrópa unga fólksins veitir styrki til sjálfbóðaliðastarfa innan Evrópu. Á vef áætlunarinnar er leitarvél þar sem hægt er að skoða hvaða störf eru í boði hverju sinni. Styrkirnir eru veittir í gegnum óháð samtök og á vefnum eru tenglar á þau samtök sem fá styrki hverju sinni. Samtökin sjá um alla skipulagningu dvalarinnar, m.a. að vera í sambandi við þá sem taka á móti sjálfbóðaliðunum. Ítarlegri upplýsingar eru á vef Evrópu unga fólksins: http://www.euf.is/euf/styrkir/sjalfbodalidastarf/ad_fara_sem_sjalfbodalidi/.

4.5.6 Samtök og félög

Nokkur samtök hér á landi sjá um að skipuleggja sjálfbóðaliðastörf erlendis. Þau helstu eru:

- AFS: <http://www.afs.is/>
- Alþjóðleg ungmennaskipti: <http://aus.is/>
- Nínukot: <http://ninukot.is/>
- Seeds: <http://seeds.is/>
- Veraldarvinir: (<http://www.wf.is/>).

Í öðrum löndum er hafsjór af slíkum samtökum sem finna má með því að leita á netinu. Þó ber að hafa í huga að mörg þessara samtaka eru mjög umdeild. Því er um að gera að kynna sér hvað fyrirverandi sjálfbóðaliðar hafa skrifað um dvöl sína t.d. á facebook eða aðra miðla.

Fjölpjódlegir möguleikar fyrir náms- og starfsráðgjafa

5 Fjölpjódlegir möguleikar fyrir náms- og starfsráðgjafa

Í mörgum af þeim fjölpjódasamningum sem Íslendingar hafa undirritað er sérstaklega talað um mikilvægi náms- og starfsráðgjafar og er stétt ráðgjafa álitin ein af þeim mikilvægustu þegar kemur að því að hækka hlutfall þeirra sem stunda nám eða vinna erlendis um tíma. Nefna má Menntaáætlun ESB, Evrópsku vinnumiðlunina, Evrópunet um ævilanga náms- og starfsráðgjöf (ELGPN), mat og viðurkenningu á prófskírteinum milli landa o.s.frv. Þetta þýðir að náms- og starfsráðgjöfum bjóðast margvísleg tækifæri til að hittast, sækja ráðstefnur og námskeið og bæta við sig menntun. Hægt er að sækja um styrki til að:

- Fara í námsheimsóknir Cedefop. Heimsóknirnar standa í 3-5 daga og er hægt að velja úr fjölda möguleika á hverju ári. Val umsækjenda miðast fyrst og fremst við gæði umsókna þar sem viðkomandi sýna fram á hvernig þeir hyggjast nýta það sem þeir læra þegar þeir koma heim aftur. Frekari upplýsingar eru á <http://lme.is/page/namsheimsoknir>
- Sækja 5 daga námskeið (Academia) sem haldin eru í mörgum löndum Evrópu með styrk frá Leonardo da Vinci-áætluninni. Evrópumiðstöð náms- og starfsráðgjafar auglýsir styrkina á hverju ári. Umsækjendur eru valdir eftir starfsaldri, þó þannig að þeir sem hafa fengið styrk áður færast aftur fyrir röðina. Frekari upplýsingar eru á <http://euroguidance.is/page/Academia>

- Taka þátt í námskeiðum fyrir starfsfólk leik-, grunn- og framhaldsskólanna annars vegar og fullorðinsfræðslu hins vegar. Á vef ESB <http://ec.europa.eu/education/trainingdatabase/> er hægt að leita að slíkum námskeiðum sem styrkt eru af Grundtvig- og Comenius-áætlunum. Til dæmis má velja „general in-service training“ á fyrsta þrepi og svo „career guidance and counselling“ á öðru þrepi. Þá koma upp öll þau námskeið sem í boði eru á næstu vikum og mánuðum. Síðan er hægt að sækja um styrki héðan til þess að sækja tiltekin námskeið
- Taka þátt í samstarfsverkefnum undir Menntaáætlun ESB. Þau geta verið á hvaða skólastigum sem er og hvort heldur er í náms- og starfsráðgjöf sem einstakur þáttur eða sem hluti af margþættum verkefnum. Þrjú lönd að lágmarki þurfa að starfa saman að verkefninu, þar af a.m.k. eitt ESB-land. Frekari upplýsingar um svona samstarfsverkefni eru á vef Menntaáætlunarinnar <http://lme.is/>, þar sem þær eru flokkaðar eftir undiráætlunum
- Fylgja erlendum náms- og starfsráðgjöfum í starfi (jobshadowing). Slíkt er líka hluti af Grundtvig- og Comenius-áætlunum. Áður en sótt er um styrk til þessa þarf að vera búinn að finna samstarfsaðila sem er tilbúinn að taka á móti viðkomandi og láta hann fylgja sér í 1-6 vikur. Sá sem fer út verður að geta fylgst með því sem fram fer á máli þess lands sem hann heimsækir. Hjá Erasmus er hægt að sækja um sambærilega styrki fyrir náms- og starfsráðgjafa á háskólastigi

- Sækja ráðstefnur. Margar alþjóðlegar ráðstefnur sem snúast að meira eða minna leyti um náms- og starfsráðgjöf eru haldnar á hverju ári víðs vegar um heiminn. Hægt er að sækja um styrki til að sækja slíkar ráðstefnur úr Comenius- og Grundtvig-áætlunum
- Taka þátt í fjölbjóðlegum verkefnum í náms- og starfsráðgjöf. Þeir sem hyggjast gera það geta sótt um styrki til að leita að samstarfsaðilum erlendis. Annars vegar er hægt að sækja svonefndar tengslaráðstefnur þar sem fólk með ákveðnar verkefnahugmyndir (meira eða minna útfærðar) kemur saman og reynir að fá aðra til samstarfs. Hins vegar eru hvers konar fundir og ráðstefnur þar sem vonast má til að hitta hugsanlega samstarfsaðila. Í næstu köflum verður fjallað um samstarfsverkefni í hverjum þætti Menntaáætlunar ESB.

5.1 Comenius

Comenius-áætlunin er ætluð starfsfólki leik-, grunn- og framhaldsskóla. Tveggja ára samstarfsverkefni skóla innan Evrópu eru styrkt og hafa Íslendingar verið mjög öflugir í slíkum verkefnum. Einkum snúast þau um bættar kennsluaðferðir og námsefni. Náms- og starfsráðgjafar hafa í mörgum tilfellum verið þátttakendur í þverfaglegum teymum skóla í slíkum verkefnum.

Skilyrði fyrir því að fá styrkeru að samstarfslöndin séu a.m.k. tvö og þar af a.m.k. annað þeirra í Evrópusambandinu. Í flestum tilfellum eru löndin hins vegar fleiri og það styrkir umsóknina.

Hægt er að sækja um styrki til þess að taka þátt í tengslaráðstefnum í því skyni að leita sér að samstarfsaðilum.

5.2 Grundtvig

Grundtvig-áætlunin er fyrir starfsfólk í fullorðinsfræðslu utan hins hefðbundna skólakerfis. Þar er m.a. hægt að sækja um styrki til verkefna í náms- og starfsráðgjöf. Helstu styrkjaflokkar eru:

- Samstarf að minnsta kosti þriggja Evrópulanda sem felur í sér heimsóknir samstarfsaðila. Verkefni standa yfir í 2 ár
- Endurmenntun starfsfólks í fullorðinsfræðslu
- Námsheimsóknir og ráðstefna frá einum degi til 12 vikna ætlað þeim sem sinna fullorðinsfræðslu
- Grundtvig-aðstoðarmaður í 3-8 mánuði
- Vinnustofur og námskeið haldin fyrir nemendur í fullorðinsfræðslu
- Fullorðinsfræðslustofnanir skiptast á 2-6 sjálfboðaliðum 50 ára og eldri í minnst 3 vikur
- Þróun námsefnis og námskeiða. Samstarfsverkefni að minnsta kosti þriggja stofnana á sviði fullorðinsfræðslu
- Grundtvig net. Samstarf að minnsta kosti 6 landa. Vettvangur fyrir hugmyndir um mikilvægi fullorðinsfræðslu og dreifingu á niðurstöðum verkefna.

5.3 Leonardo da Vinci

Leonardo-áætlunin er ætluð starfsfólki í starfsmenntun. Að öðrum áætlunum ólöstuðum hafa náms- og starfsráðgjafar líklega fengið flesta styrki úr henni, hvort heldur er til að heimsækja önnur lönd eða þróa nýjar aðferðir og efni.

Leonardo á Íslandi skiptis í 3 flokka:

- Mannaskipti, þ.e. heimsóknir, námskeið eða lengri námsdvöl í öðru landi
- Samstarfsverkefni
- Yfirfærsluverkefni þar sem reynt er að yfirfæra þekkingu (t.d. kennsluaðferðir og námsefni) frá öðrum löndum til Íslands.

Auk þessa er hægt að sækja um styrki beint til ESB til þess að gera tilraunir með eitthvað algerlega nýtt sem gagnast gæti í verkmenntun.

Þá er hægt að sækja um styrki til að sækja tengslaráðstefnur og aðrar ráðstefnur þar sem hægt er að komast í tengsl við hugsanlega samstarfsaðila.

5.4 Erasmus

Allir starfsmenn háskóla geta sótt um styrki til að auka menntun sína. Um er að ræða 1-6 vikna dvöl í öðru Evrópulandi og getur viðkomandi þá annaðhvort sótt sérstök námskeið eða fylgt starfsmanni í sambærilegu starfi til að læra nýjar starfsaðferðir.

Sá háskóli sem vill senda starfsmenn sína í þannig þjálfun verður að gera samning við Framkvæmdastjórn ESB í gegnum Erasmus-áætlunina (Erasmus University Charter). Þá er nauðsynlegt að gera samstarfssamning við þann háskóla sem tekur á móti starfsmönnum. Námsráðgjafar í háskólum geta einnig verið með í fjölpjöldlegum samvinnunetum um einstaka þætti innan námsráðgjafarinnar eða henni tengdum. Oft er um mjög stór net að ræða (um 30 þátttakendur) þar sem fulltrúar annarra menntastofnana taka einnig þátt.

Erasmus Mundus-áætluninni er ætlað að bæta gæði háskólanáms í Evrópu og efla tengsl við lönd utan Evrópu.

Áætlunin skiptist í þrjár aðgerðir:

- Erasmus Mundus-meistara- og doktorsnám. Samstarf minnst þriggja evrópskra háskóla
- Samstarf við háskóla utan Evrópu. Samstarf minnst fimm evrópskra háskóla. Íslenskar stofnanir geta ekki tekið þátt í þessum hluta
- Kynningu á evrópska háskólasvæðinu. Samstarf minnst þriggja evrópskra háskóla.

5.5 Nordplus

Náms- og starfsráðgjafar geta sótt um styrki úr Nordplus-áætluninni til að mennta sig eða öðlast nýja reynslu. Hægt er að fara til allra Norður- og Eystrasaltslandanna:

- Nordplus Junior: Styrkir á sviði leik-, grunn- og framhaldsskóla
- Nordplus fyrir háskólastigið
- Nordplus Voksen: Styrkir á sviði fullorðinsfræðslu
- Nordplus Horizontal: Styrkir til verkefna sem fara þvert á undiráætlanir Nordplus
- Nordplus Sprog og kultur: Norræna tungumála- og menningaráætlunin. Þessi áætlun stendur fyrir utan menntaáætlun Nordplus og er ekki opin fyrir þátttöku Eystrasaltsríkjanna. (Hins vegar er hægt að sækja um styrk fyrir tungumálaverkefni með þátttöku Eystrasaltsríkjanna í Nordplus Horizontal.)

5.6 Rafrænt fjölpjöldlegt samstarf

Mörg fjölpjöldleg samstarfsnet eru starfrækt í náms- og starfsráðgjöf. Tvö þeirra skipta sennilega mestu máli fyrir íslenska ráðgjafa:

- International Association for Educational and Vocational Guidance eða Alþjóðasamtök náms- og starfsráðgjafa (<http://www.iaevg.org/IAEVG/>)
- Fedora, evrópsk samtök námsráðgjafa (<http://fedora-eu.org/>).

Bæði halda þau glæsilegar ráðstefnur og ársfundi og halda úti öflugri fræðslu- og upplýsingastarfi.

Auk þeirra hafa orðið til ýmis samskiptanet, oft vegna þátttöku í fjölpjöldlegum samstarfsverkefnum.

5.7 Guidenet

Guidenet er eitt þeirra samstarfsneta sem sprottið hafa upp úr fjölpjöldlegum samstarfsverkefnum. Þarna er um rafrænt samstarf að ræða sem byggist á því að skráðir

meðlimir geta komið fram með verkefnishugmyndir og leitað að samstarfsaðilum. Hægt er að skrá sig í samstarfsnetið á slóðinni <http://www.euroguidance.net/>.

5.8 eTwinning

eTwinning er rafrænt evrópskt samstarf á sviði menntamála, þar með talið í náms- og starfsráðgjöf. Byggt er á:

- endurgjaldslausum stuðningi, rafrænum verkfærum og þjónustu til þess að skólar geti stofnað til samstarfs í lengri eða skemmri tíma á sem einfaldastan hátt
- verkefni eru unnin af tveimur eða fleiri starfsmönnum skóla frá mismunandi Evrópulöndum. Þau geta verið hvernig sem er, stór eða smá, til lengri eða skemmri tíma, svo framarlega sem þau falla að kennsluskrá og uppeldismarkmiðum hvers skóla
- TwinSpace er eins konar rafræn kennslustofa sem auðveldar verkefnavinnuna og allt utanumhald
- allar kennslugreinar eru gjaldgengar í eTwinning
- frír aðgangur að veftækjum ýmiss konar fylgir þátttöku í eTwinning
- engir umsóknarfrestir, engar skýrslur og (nánast) engar reglur.

5.9 Fylgst með þróun í náms- og starfsráðgjöf í Evrópu

Innan Evrópusambandsins hefur verið lögð geysileg áhersla á mikilvægi náms- og starfsráðgjafar og styðja sambandið margs konar samstarf á því sviði:

- Evrópumíðstöð náms- og starfsráðgjafar er hluti af samevrópska samstarfsnetinu Euroguidance. Aðaláherslan í starfsemi er lögð á hina evrópsku vídd í náms- og starfsráðgjöf annars vegar og upplýsingagjöf um mikilvægi náms- og starfsráðgjafar hins vegar

- Evrópunet um ævilanga náms- og starfsráðgjöf (ELGPN) var stofnsett árið 2007 og starfar til ársins 2013. Hlutverk þess er að styðja 29 þátttökulönd í Evrópu í að hrinda í framkvæmd ályktunum ráðherraráðs frá 2004 og 2008 um eflingu náms- og starfsráðgjafar. Tengiliður við netið er Sérfræðisetur um ævilanga náms- og starfsráðgjöf (<http://www.saens.hi.is/elgpn>)
- Verkefni Cedefop á sviði náms- og starfsráðgjafar eru á sviði rannsókna og útgáfu. Á síðastliðnum árum hafa verið gefnar út margar bækur og skýrslur um fagið og er listi yfir þær nýjustu á vef FNS: http://fns.is/files/pdf_skjol/Cedefop-rit.pdf
- ICCDPP er fjölþjóðlegur samstarfsvettvangur sem stefnir að því að auka menntun náms- og starfsráðgjafa með því að aðstoða þá við að skiptast á hugmyndum og góðum reynslusögum. Á vef samtakanna <http://iccdpp.org/> eru gefin út regluleg fréttabréf.

5.10 Fjölþjóðleg samstarfsverkefni í náms- og starfsráðgjöf

Mjög mörg samstarfsverkefni í náms- og starfsráðgjöf hafa verið styrkt af Evrópusambandinu á undanföllum árum. Íslenskir ráðgjafar hafa tekið þátt í mörgum þeirra og leitt nokkur. Sem stendur er aðeins eitt slíkt í gangi svo vitað sé. Það er Academia-mannaskiptaverkefnið sem gengur út á vikulöng námskeið í náms- og starfsráðgjöf í 20 löndum Evrópu. Evrópumíðstöð náms- og starfsráðgjafar leiðir verkefnið hér á landi en frönsku samtökin Euroguidance sjá um samhæfingu á evrópskum grunni. Frekari upplýsingar eru á vef þeirra <http://www.academia-europe.eu/index/>.

euro | guidance

Frekari upplýsingar er að finna á sameiginlegum vef Euroguidance netsins:

www.euroguidance.is

Stjórnardéið mennta-
og menningarmáttu
Menntáætlun Evrópusambandsins

Verkefnið er styrkt af Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins. Þær upplýsingar sem hér koma fram eru hins vegar eingöngu á ábyrgð höfundu og ber framkvæmdastjórnin enga ábyrgð á þeim eða notkun þeirra.

Hafðu samband

ó